

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Сцісловського Станіслава Вадимовича
“Програмування розвивальних занять з фізичної культури
для учнів старшої школи ”
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність теми. Обґрунтовуючи актуальність теми дослідження автор зауважує, що одним із найважливіших завдань фізичної культури у старшій школі залишається забезпечення високого рівня здоров'я, працездатності, функціональних можливостей і фізичної підготовленості. Водночас статистика засвідчує суттєво нижчі від необхідного фізичну підготовленість, а також розвиток інших зазначених компонентів рухової активності у переважної більшості хлопців, які є учнями старшої школи.

На думку автора успішне розв'язання цих завдань неможливе без використання інноваційних ідей у реалізації змісту занять з фізичної культури. Безсумнівним є твердження, що перспективним є вдосконалення вже існуючих методик і проектування нових технологій розвивального змісту.

Водночас дослідження сучасного стану практики організації занять з фізичної культури в старшій школі виявили існування таких суперечностей: між високим рівнем суспільних запитів до рухової активності випускників старшої школи і низьким практичним результатом; між необхідністю підвищити рівень розвитку рухової активності старшокласників та невідповідністю цьому підходів до формування й реалізації змісту занять з фізичної культури; між перспективністю інтегративного підходу до формування й реалізації розвивальних занять з фізичної культури старшокласників і недостатнім науково-методичним забезпеченням такого процесу.

Отже, вирішенню цих актуальних проблем присвячене наукове дослідження Сцісловського Станіслава Вадимовича.

Дисертантом логічно обґрунтовано та ретельно розроблено структуру роботи. Співвідношення теми, структури та змісту роботи не викликає заперечень.

Ретельний аналіз змісту дисертації та автореферату дозволяє зробити висновок про їх наукову обґрунтованість, логічність і послідовність вирішення поставлених завдань, а також про наукову ерудицію автора.

У **вступі** аргументовано актуальність дослідження, зазначено його зв'язок із науковим планом, чітко визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, охарактеризовано комплекс методів дослідження, переконливо розкрито наукову новизну й практичне значення, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **“Результати і перспективи використання занять з фізичної культури для досягнення розвивального ефекту у старшокласників”** проаналізовано стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Дисертантом зроблена характеристика розвивального ефекту від занять з фізичної культури в старшій школі, зокрема зазначається, що одним із провідних завдань фізичного виховання старшокласників є розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток у них основних фізичних якостей і природних здібностей.

Проаналізовано ефективність занять з фізичної культури в розвитку рухової активності старшокласників на сучасному етапі, оцінюючи її за даними використання існуючих педагогічних тестів й комплексу функціональних проб.

На основі ґрунтовного аналізу психолого-педагогічних джерел і практики роботи загальноосвітніх навчальних закладів автором встановлено, що визначальними у досягненні розвивального ефекту від занять з фізичної культури старшокласників є біологічні та психолого-педагогічні чинники.

Заслуговує на увагу думка автора про те, що підвищити розвивальний ефект занять з фізичної культури старшокласників можна, якщо під час їх

організації, формування і реалізації змісту цього педагогічного процесу використовувати інноваційні ідеї, концептуальні положення й підходи до його модернізації. Такими є персоналістичний підхід до освіти, положення програмування та інтегративного підходу до учнів.

Дисертант звертає увагу на те, що дотепер недостатньо досліджень щодо обґрунтування ефективних алгоритмів для програмування занять з фізичної культури учнів.

У другому розділі **“Стан та особливості розвитку рухової активності старшокласників”** представлено результати констатувального експерименту тривалістю два роки і три місяці за участі 80 хлопців (по 20 кожного соматотипу). На цьому етапі дисертант досліджує стан розвитку рухової активності старшокласників у кожному навчальному році, особливості розвитку рухової активності старшокласників у зв’язку із соматотипами, особливості пріоритетів хлопців із різними соматотипами у видах рухових дій для здійснення фізичної активності, структуру зміни в компонентах рухової активності представників різних соматотипів у кожному навчальному році.

Дисертант звертає увагу на те, що на початку навчання у старшій школі функціональні показники та фізична працездатність, підготовленість, здоров’я у 15-річних хлопців із наявними соматотипами відрізняються від встановлених без урахування соматотипу. При цьому констатується факт, що значення функціональних показників у 15-річних хлопців із певним соматотипом відрізняються від встановлених у хлопців із іншими наявними соматотипами.

Таким чином дисертант наголошує на необхідності враховувати соматотипи хлопців під час аналізу стану розвитку компонентів їх рухової активності

Слід відзначити, що дисертантом встановлено пріоритети хлопців із різними соматотипами у видах рухових дій для здійснення фізичної активності. Зокрема, щодо змісту фізичної активності, то у більшості хлопців із астеноїдним соматотипом побажання пов’язані з розвитком загальної і певною мірою — швидкісної витривалості. У хлопців із торакальним соматотипом такими є вправи на розвиток швидкісної витривалості й вибухової сили, у

хлопців із м'язовим соматотипом — вправи на розвиток м'язової і вибухової сили, дигестивного соматотипу — вибухової сили, але які не передбачають подолання маси власного тіла, та вправи на вияв м'язової сили і певною мірою — силової витривалості.

У третьому розділі **“Обґрунтування алгоритму для програмування розвивальних занять з фізичної культури учнів старшої школи”** автором представлено інформацію про зміст алгоритму та педагогічні умови, врахування яких сприяє реалізації програми, розробленої з використанням запропонованого алгоритму.

Важливим доробком дисертанта є чітко визначені виконавчі операції з послідовною їх реалізацією у загальній структурі розробленого алгоритму. Велика увага приділяється конкретизації кожної виконавчої операції, враховуючи адекватні методичні підходи, оптимальні засоби, методи, прийоми; визначенню способу реалізації кожної виконавчої операції, що з найбільшим ефектом і мінімальними складнощами в організації забезпечить досягнення запланованого результату.

Загалом, у дисертації на належному рівні аналізується матеріал, узагальнюються факти, формулюються і аргументуються наукові положення та висновки. Вірогідність висновків наукової роботи забезпечується системним аналізом теоретичного й емпіричного матеріалу, застосуванням взаємодоповнюючих методів дослідження, адекватних його меті та завданням.

Що стосується наукової новизни дослідження, то варто зазначити, що у дисертації здобувачем вперше розроблено та науково-обґрунтовано алгоритм для програмування розвивальних занять з фізичної культури учнів старшої школи, який містить комплекс виконавчих операцій, що реалізуються у визначеній послідовності та скеровуються на: конкретизацію мети і завдань таких занять; діагностику в кожного учня соматотипу; визначення форм занять для реалізації розвивального змісту; уточнення компонентів рухової активності для їх розвитку в хлопців із різними соматотипами; забезпечення термінової адаптації на кожному уроці з фізичної культури та накопичувальної – у визначений період часу та оптимальної організації фізичної активності.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що розроблено рекомендації для програмування змісту занять з фізичної культури, спрямованого на розвиток рухової активності учнів старшої школи. Рекомендації можуть бути використані вчителями з фізичного виховання у практичній діяльності, а також їхній післядипломній освіті.

За темою дисертаційної роботи опубліковано 9 наукових праць (з них 5 у фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних періодичних виданнях, 1 – в іншому періодичному виданні, 1 навчальний посібник). Аналіз їх змісту засвідчує, що у публікаціях знайшли своє відображення усі результати дослідження.

Окрім цього, варто підкреслити ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації. Зміст і структура автореферату дисертації Сцісловського Станіслава Вадимовича, відповідають існуючим вимогам та дають чітке уявлення про специфічні особливості проведеного дослідження і його результати.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Сцісловського Станіслава Вадимовича, вважаємо за доцільне вказати на деякі **дискусійні положення та зауваження**, а саме:

1. Потребує трактування термін “розвивальні заняття”, який наведений в темі дисертації, в об’єкті дослідження та зустрічається упродовж усього тексту дисертації. Але автор не наводить трактування цього поняття ні іншими науковцями, а ні власного бачення, що потрібно розуміти під цим терміном.
2. В дисертації спостерігається диспропорція в обсягах розділів. На нашу думку автор не виправдано мало приділяє уваги третьому розділу (38 сторінок), де представлені результати дослідження. А пункт 3.2.1 займає одну сторінку. На нашу думку, не варто виділяти пункти з таким обсягом.
3. В темі дисертації, в предметі та меті дослідження йдеться про учнів старшої школи. В нашому розумінні це хлопці і дівчата. А дослідження торкається лише хлопців. Потребує пояснення, чому автор не включив до свого дослідження дівчат.

4. Не в усіх таблицях вказана кількість досліджуваних (табл. 2.3; 2.4; 2.5; 2.7; 2.9; 2.10; 2.13; 2.14; 2.15). А такі таблиці як 2.9; 2.10; 2.11; 2.12 та 2.13 займають сторінку або більше сторінки тексту. Такі таблиці варто було б винести в додатки.

5. Автором в новизні задекларовано, що вперше розроблено програму розвитку рухової активності старшокласників. Потребує уточнення, що це за програма і ким вона затверджена? Можливо, варто було б показати її в додатках.

6. В новизні зазначено, що вперше розроблено алгоритм для програмування розвивальних занять з фізичної культури учнів старшої школи. Але при описі виконавчих операцій розробленого алгоритму (підрозділ 3.1) дисертант посилається на інших науковців. Не зрозуміло, який внесок зроблений дисертантом в розробку алгоритму.

7. Потребує пояснення, чому автор при описі четвертої операції алгоритму оперує такою величиною, як кількість уроків, а не об'ємом часу який має бути відведений на розвиток фізичних якостей. Наприклад, для хлопців торакального соматотипу на розвиток гнучкості в 10 класі із 67 уроків відводиться 11 уроків. Виникає питання, що учні робили на інших 56 уроках? Чи розвивалась гнучкість на цих уроках? Адже, щоб досягти високих показників в розвитку гнучкості, її потрібно розвивати постійно. Окрім цього, опис четвертої і п'ятої операцій алгоритму переобтяжений цифрами. Варто було б структурувати зміст цих операцій алгоритму і подати його в таблицях.

8. У формувальному експерименті приймали участь хлопці лише двох соматотипів (торакального і м'язового). В той же час автор дає методичні рекомендації щодо проведення розвивальних занять, які стосуються усіх чотирьох соматотипів хлопців. Незрозуміло, чому дисертант не включив до формувального експерименту хлопців астенічного і дигестивного соматотипу. І чи можна в цьому випадку довіряти тим методичним рекомендаціям, які даються для проведення розвивальних занять з хлопцями астенічного і дигестивного соматотипу?

Однак висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка виконана на належному науковому рівні і є цілісним, завершеним, самостійним науковим дослідженням.

Загалом дисертаційна робота Сцісловського Станіслава Вадимовича “Програмування розвивальних занять з фізичної культури для учнів старших класів” за своїм змістом, ступенем новизни, практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих наукових працях, а також за оформленням відповідає встановленим вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України 24 липня 2013 р., № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров’я).

Офіційний опонент,
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри теорії фізичного
виховання, фітнесу та рекреації
Східноєвропейського
національного університету
імені Лесі Українки

С. П. Козіброцький

13 квітня 2018 року

